

Kirkens holdning til forsvar og fredsarbeid

Taler

Andreas Aarflot

Dato

23 november 1981

Sted

Oslo militære samfund

- 1 Det vil fremgå av min temaformulering at jeg har valgt en noe mindre
provoserende form som utgangspunkt for mitt foredrag enn den som er satt
opp i programmet for Oslo Militære Samfund. Der stilles spørsmålet om Kirken
er på kollisjonskurs med Forsvaret. Jeg vil heller overlate til tilhørerne eventuelt
5 å trekke konklusjonen etterpå om hvem som er på kollisjonskurs med hvem,
dersom en slik konklusjon overhodet faller naturlig. Spørsmålet om Kirkens
engasjement i fredsarbeid og nedrustningsspørsmål er i høy grad på
dagsordenen. For min egen del vil jeg foretrekke å se saken under den
overordnede synsvinkel av fredsskapende arbeid i forskjellige former. Jeg
10 forutsetter da at både et militært forsvar og et troverdig engasjement for
nedrustning er og kan være legitime sider ved et fredsengasjement. Det er videre
nødvendig å understreke at vårt tema er Kirkens forhold til forsvar og
nedrustning. Det er nødvendig i denne sammenheng å skjelne mellom det som
gjelder de enkelte kristne i deres samfunnsmessige engasjement og det som
15 gjelder Kirken som institusjon eller som ordnet organisert samfunn med en
representativ, felles ytre opptreden i slike og liknende spørsmål.

- Det er vanlig å understreke at Kirken som sitt hovedansvar har å utlegge Guds
lov og forkynne Guds ord inn i menneskenes livssituasjon, på en slik måte at en
20 hjelper menneskene til selv å trekke de praktiske konklusjoner for deres livsførsel
og holdninger. I denne sammenheng tales det om at Kirkens oppgave er å
tilrettelegge de etiske prinsipper, mens anvendelsen av disse i praksis ligger hos
den enkelte kristne som kjenner seg bundet av Guds ord og sin kristne tro. Nå er
selvsagt grensen flytende mellom det som kan betegnes som et prinsippsspørsmål
25 og det som er et avledet etisk standpunkt i den konkrete situasjon. Det er grunn
til å understreke at de bibelske vitner ofte taler meget konkret om praktiske
sosiale og politiske spørsmål. Det gjelder i første rekke de gammeltestamentlige
profeter, men det gjelder også Jesu egen forkynnelse og apostlenes lære. Det må
kunne sies at kirkene i verden er blitt mer frimodige enn før - noen vil si for

frimodige - når det gjelder å utmynte de etiske prinsipper i konkrete politiske eller sosiale holdninger og standpunkter. Personlig ser jeg dette som en positiv utvikling. Det alternativ som ellers melder seg, er nemlig svært ofte den passive kirke, den tause kirke, og den vitner også og tar standpunkt ved sin
35 tilbakeholdenhet eller en holdning preget av ikke-engasjement.

Samtidig er det klart at Kirken representerer et tverrsnitt av borgerne i det politiske samfunn, og at det blant kristne finnes et bredt register av synspunkter og holdninger til konkrete spørsmål som melder seg i tiden. Derfor ser vi også at
40 kristne mennesker er å finne på alle tenkelige fløyer i debatten om forsvar, fredsarbeid og nedrustning. Det finnes kristne mennesker som er å finne på barrikadene i frigjøringsbevegelsene i Latin-Amerika og det finnes kristne mennesker som er konsekvente forkjempere for ikke-voldsprinsippet. Det finnes aktive kristne mennesker i protestmarsjer og kampanjer mot kjernefysiske
45 våpen, og det finnes kristne mennesker som mener at den såkalte terrorbalanse er noe en må regne som et gode av hensyn til å bevare freden i vår truede generasjon. Denne pluralitet av meninger og idemessige bredde innenfor Kirken selv gjør det også vanskelig å tale om hva som er Kirkens syn og standpunkt i spørsmålet om forsvar og nedrustning.

50 Dertil kommer at Kirken ikke har noe autoritativt organ som i slike spørsmål taler på vegne av hele Kirken og med den tyngde som det gir å være et representativt organ for den samlede kirke. I løpet av tiden siden den annen verdenskrig har Bispemøtet ofte fremstått med en viss autoritativ tyngde når det
55 uttaler seg om grunnleggende spørsmål av etisk eller trosmessig karakter. Det er også riktig at i en kirkelig tradisjon hvor bispeembetet inngår i systemet, hører det til biskopenes embetsmyndighet å gi folk og enkeltmennesker råd av Guds ord og utlegge Guds ord i praktiske og konkrete livssituasjoner der mennesker er opptatt av å finne Guds vilje. Men Bispemøtet har ingen formell autoritet til å
60 opptre på vegne av den samlede kirke i slike spørsmål. Derfor vil det ofte være andre grunner og organer som hevder å tale på Kirkens vegne.

Jeg vil derfor ta forbehold om at det jeg i det følgende sier om Bispemøtets holdning ikke i alle deler kan forutsettes å være identisk med den samlede kirkes
65 holdning til fredsspørsmålene. Likevel er det riktig å gi et riss av Bispemøtets standpunkter til spørsmål som er knyttet til krig/fred-problematikken gjennom de siste årtier, nettopp fordi Kirken ofte som helhet blir gjort ansvarlig for standpunkter, uttalelser og holdninger som enkeltgrupper av kristne inntar i

70 disse spørsmål. Jeg har en mistanke om at den opprinnelige spissformulering av
vårt emne: "Kirken på kollisjonskurs med Forsvaret?" er et uttrykk for at enkelte
oppfatter ting som skjer i Kirken blant kristne mennesker som mer
representativt for Kirken som helhet enn det i virkeligheten er. Det er derfor
75 viktig å se litt nærmere på hva den del av den offisielle kirke som Bispemøtet
representerer har uttalt om disse spørsmål gjennom de senere år.

Bispemøtets beskjeftigelse med krig/fred-problematikken grupperer seg i tre
ulike sett av uttalelser.

80 Den første gruppen uttalelser har sammenheng med problemkomplekset krig
og nedrustning. Allerede i 1931 tok Bispemøtet opp spørsmålet om nedrustning
i forbindelse med nedrustningskonferansen i Genève i 1932. Bispemøtet rettet
en henstilling til Den norske regjering om å "arbeide på det kraftigste for en
virkelig innskrenkning av rustninger av enhver art", og ba om at det måtte
85 utarbeides en "rettferdig målestokk for folkenes vebnede styrker i
overensstemmelse med den kjensgjerning at de har gitt avkall på krig som
middel til løsning av alle internasjonale tvistigheter". Fra Bispemøtet 1931 gikk
det også ut en henstilling til prestene om å minnes fredsarbeidet i forkynnelse og
forbønn, spesielt knyttet til gudstjenesten andre søndag i advent.

90 I 1935 avga Bispemøtet en uttalelse om Kirkens stilling til krig. Uttalelsen hang
formodentlig sammen med at det samme år var holdt et møte i Norge arrangert
av Den norske avdeling av Verdensforbundet til mellomfolkelig forståelse ved
kirkene, en fredsorganisasjon som var stiftet i 1914, og som senere gikk opp i
95 Kirkenes Verdensråd. I uttalelsen sier biskopene at krigen er en del av det ondes
problem som det må tas stilling til i hver ny situasjon. Det heter at "all idealistisk
besmykning av krigen skånselsløst må rives vekk". Videre understrekes det at
nasjonene må underkaste seg mellomfolkelige avgjørelser for ikke å bli
medskyldig i krig. I denne forbindelse fremholdes sterkt den betydning
100 Folkeforbundet har og bør få i det mellomfolkelige arbeid. Biskopene
understreker at Folkeforbundet må få en sjanse til å bygge ut det som kalles "et
kollektivt vern om freden". Til hjelp i sitt arbeid for dette mål bør
Folkeforbundet rå over økonomiske og andre maktfaktorer, og gis myndighet til
å bruke denne makt mot det som forstyrrer freden i verden. Det nasjonale
105 vakthold, heter det, må innordnes under den felles mellomfolkelige myndighet
som i dette tilfelle kommer til uttrykk gjennom Folkeforbundets arbeid. Videre
sier uttalelsen at Kirken må gå sammen med andre interessegrupper for å skape

110 en opinion for fredsarbeidet. Det dreier seg om å utvikle en virkelig verdensopinion på dette området.

Bispemøtet har ikke hatt den samme frimodighet til å uttale seg om betydningen av de internasjonale organer etter den annen verdenskrig. Det henger vel sammen med at de ideale forventninger til et slikt internasjonalt organ som f.eks. De forente nasjoner har kjølnet ettersom man har sett den
115 realpolitiske utvikling. En interessant observasjon i forbindelse med bispeuttalelsen fra 1935 er det at biskop Berggrav på dette tidspunkt og senere var sterkt opptatt av ideen om den såkalte federative stat og det federative verdenssamfunn. I denne sammenheng utviklet han også en forståelse av retten,
120 særlig folkeretten, som var noe idealisert i forhold til den virkelighet som verdens nasjoner gjennomlevde bare få år senere.

Den andre gruppen av uttalelser som er kommet fra Bispemøtet med tilknytning til krig/ fred-problemet, er uttalelser om kjernefysiske våpen.
125 Bispemøtet uttalte seg første gang om dette sakskomplekset i 1956. Fra Bispemøtet utgikk det en henvendelse til Den norske regjering, der biskopene refererte en uttalelse fra Kirkenes Verdensråd samme år og ga sin tilslutning til denne uttalelsen. I uttalelsen blir det pekt på faren ved eksperimenter og prøver som blir foretatt med kjernefysiske våpen, og det henstilles til kirkene å
130 henvende seg til sine lands regjeringer med bønn om å arbeide for en avtale som går ut på å stanse eller begrense og kontrollere disse prøver. Forholdsregler må bli truffet for å trygge menneskenes helse og sikre nasjonenes eksistens. For at de menneskelige kraftkilder skal kunne bli brukt positivt til å bygge opp, "må kirkene sette alt inn i arbeid for avvæpning og en fredelig løsning av de
135 konflikter som rider verden i dag". Bispemøtet ber om at Regjeringen fremmer denne sak for FNs generalforsamling.

I et senere selvstendig protokollat fra Bispemøtet 1958, blir dette problemet tatt opp på nytt under overskriften "Kjernefysiske våpen". Det henvises først til
140 uttalelsen fra Kirkenes Verdensråd i 1956, og deretter føyer Bispemøtet 1958 til for egen regning: "Det blir mer og mer påtrengende nødvendig at det gjøres de største anstrengelser for å stanse produksjonen av kjernefysiske våpen og å få slutt på opprustningen".

145 To år senere, i 1960, tok Bispemøtet på nytt opp dette spørsmålet under overskriften "Kirken og atomvåpnene". Det heter her at "muligheten for en

atomkrig er kommet oss enda nærmere inn på livet, etter at det åpenlyst trues med den i internasjonale tvister og debatter". Biskopene sier videre i denne
150 uttalelsen: "Atombomben står for kristent syn som en sekularisert sivilisasjonstrussel mot oss alle", og det sies at "det ville være en katastrofe for menneskeheten om en atomkrig med dens masseødeleggelse ble sluppet løs". Biskopene peker videre på at mistillit og annen synd forgifter forholdet mellom mennesker og nasjoner. Maktblokkene er et faktum, heter det. De står langt fra
155 hverandre i oppfatning av sentrale spørsmål og målsettinger. Og "dermed har vi de innviklede spørsmål av politisk art, både nasjonale og internasjonale, og det på en slik måte at det enkelte lands skjebne ikke er isolert og ikke kan isoleres fra den øvrige verden". Biskopene vender seg i denne situasjon til de politiske ledere og peker på deres ansvar for å finne den rette vei for det enkelte folk. Det heter
160 videre: "En ensidig atomnedrustning bare i den ene leir og i det ene land, uten betryggende internasjonal kontroll, fortoner seg for mange som nasjonalt selvmord, mens andre mener at den risiko må tas".

Til slutt i uttalelsen sies det at Kirken som sådan ikke kan gå inn for en bestemt
165 oppfatning i den realpolitiske situasjon. Det er den enkeltes samvittighet som her må være avgjørende. Også noen av biskopene, heter det, "må ut fra sitt kristne grunnsyn erklære at de er imot atombaser i vårt land, mens andre ikke kan ta dette standpunkt. Bispekollegiet avspeiler i så måte de samme ulike syn som ellers finnes blant kristne mennesker". Til avslutning sier Bispemøtet 1960:
170 "Kirken vil fortsatt la sin røst lyde mot krigen som en uverdigg form for å avgjøre tvistemål mellom nasjonene. Den oppfordrer fremdeles til stans i atomrustningen og til trygging av freden ved tilfredsstillende internasjonal kontroll".

175 I 1978 ble Bispemøtet oppfordret til å ta stilling til planene om utviklingen av en nøytronbombe. I denne forbindelse taler Bispemøtet om at rustningskappløpet fremtrer ikke bare som en trussel mot verdensfreden, men også som en fare for den økologiske balanse og en trussel mot alt menneskelig liv og kultur. Bispemøtet retter i denne sammenheng oppmerksomheten mot den
180 vitenskap, forskning og teknologi som gjør fremstillingen av disse våpen mulig, og dernest mot de krefter i samfunnet som favoriserer denne anvendelse av forskningsresultat. Det heter i uttalelsen: "Så lenge denne prioritering fra samfunnets side ikke endres og trykket på forskerne dermed opphører, vil kappløpet om å fremstille stadig mer fryktinngydende og ødeleggende våpen
185 bare fortsette". Bispemøtet oppfordrer Regjeringen til å gjøre sin innflytelse

gjeldende for å hindre utvikling og bruk av kjernefysiske våpen - "både i øst og vest".

190 Det bør vel kanskje tilføyes at siden Bispemøtet første gang tok opp spørsmålet om kjernefysiske våpen, har atom-vanviddet blitt stadig klarere demonstrert. Det er derfor neppe noen tilfeldighet at halvparten av det nåværende bispekollegium har skrevet under et opprop mot atomvåpen. Jeg regner med at andre av kollegene i sak er enig, men at de ikke har funnet det naturlig å delta i
195 selve den aksjonsform som et slik opprop er. For min egen del hører jeg til denne gruppe. Jeg kan forøvrig ikke se at det i sak er noe annet standpunkt enn det Bispemøtet allerede har inntatt tidligere. Men alvoret i situasjonen gjør det likevel påkrevet med en sterkere markering ettersom atom-opprustningen bare synes å øke.

200

Det tredje problemkompleks som Bispemøtet har beskjeftiget seg med gjennom årene, i tilknytning til vårt emne, dreier seg om militærnekting og pasifisme. I denne forbindelse er det særlig diskusjonen om pasifismen og bekjennelsen, fra 1968, og diskusjonen om militærnekting av politiske grunner som i
205 virkeligheten strakte seg fra 1969 til slutten av 1970-årene, som gir best informasjon om Bispemøtets syn. Den siste uttalelsen i denne sammenheng kom i 1980 fra høstmøtet under overskriften "Militærtjeneste, militærnekting og fredsskapende arbeid".

210 Bispemøtet tok først i 1965 opp spørsmålet om det pasifistiske syn er forenlig med den lutherske oppfatning av Guds vilje. Bispemøtet svarte på en henvendelse fra Kristent fredslag, og hevder i sin uttalelse at "det samlede bibelske budskap er ... at det i verden kan forekomme utfoldelse av ondskap av en slik karakter at det blir rett å forsvare seg mot den, for at ikke noe enda verre
215 skal skje".

Dette spørsmålet ble satt på spissen i 1967-1968 i forbindelse med at en sogneprest hadde forelagt departementet spørsmålet om det pasifistiske syn kunne sies å verre i samsvar med vår kirkes bekjennelse, og om en prest i Kirken
220 med full frihet kan bære fram det pasifistiske syn i forkynnelse og lære. Bispemøtet pekte på at den lutherske bekjennelse (Augustana, art. 16) sier at det er "tillatt" å gjøre militærtjeneste, men ikke at det var påbudt. Bispemøtet ser det derfor som i overensstemmelse med Kirkens bekjennelse at vår lovgivning respekterer en alvorlig religiøs overbevisning slik at det er adgang til å be seg

fritatt for militærtjeneste. Den av Guds ord bundne samvittighet må bli respektert, heter det. Etter forarbeidene å dømme var det nok hos enkelte av biskopene opplegg til en noe skarpere avvisning av pasifismen. Men den pastorale omsorg, som pekte på den enkeltes rett til å følge sin samvittighet, ble
230 den dominerende, fremfor en prinsipiell skarp klarhet i uttalelsen.

Når det gjaldt spørsmålet om en prests rett til å hevde et pasifistisk grunnsyn i forkynnelse og lære, uttalte Bispemøtet seg på en slik måte at det problematiske i dagens situasjon ble understreket med tanke på vurderingen av det lutherske
235 bekjennelsesuttrykk om å "føre krig i samsvar med retten". Biskopene peker på at de moderne masseutryddelsesvåpen gir nye trekk i bildet, som overskygger den gamle motsetning mellom de tradisjonelle standpunkter militarisme og pasifisme. Bispemøtet fastholder at det til stadighet må være adgang til å prøve bekjennelsens syn på krig og militærtjeneste i forhold til Guds ord, og eventuelt
240 å arbeide for en dypere forståelse av skriftens ord. Men Bispemøtet understreker til slutt at det ikke er Kirkens sak å lansere politiske løsninger. Faren er, heter det, "at Kirken kan komme til å lansere mer eller mindre utopiske løsninger uten realpolitisk karakter. Kirkens oppgave er å utlegge Guds ord, å sørge for at det blir hørt og får øve sin virkning i det enkelte menneske og i folkets liv. Dette er
245 avgjørende for spørsmålet om hva som skal behandles på Kirkens prekestol og hva som ikke hører hjemme der. Bruk av prekestolen til partsinnlegg i dette kontroversielle spørsmål er misbruk. Verken militaristisk eller anti-militaristisk propaganda hører hjemme på Kirkens prekestol". Men utover dette må det stå enhver prest fritt å gjøre et pasifistisk syn gjeldende i offentlige sammenhenger.

250 Spørsmålet om militærnekting av politiske grunner ble for alvor tatt opp fra 1969 av, idet biskopene dette år oppnevnte et utvalg til å utrede spørsmålet. Bispemøtet ga sin tilslutning til de prinsipielle etiske overveielser som utvalget gjorde vedrørende situasjonsbestemt militærnekting. Utvalget mente at den
255 nåværende lovgivning og praksis ikke var tilfredsstillende, "idet den ikke tar hensyn til at situasjonsbetinget militærnekting kan være like etisk høyverdig som en generell militærnekting".

Neste gang saken kom opp var ved Bispemøtet høsten 77, da en på nytt ba
260 utvalget fra 69 om å se på saken. Etter at utvalget ikke så seg i stand til å ta imot oppdraget, arbeidet biskopene videre med saken gjennom møtene i 1978 og 79 og kom til sist fram til en uttalelse i 1980 med tittelen "Militærtjeneste, militærnekting og fredsskapende arbeid". Før dette møte hadde de enkelte

265 biskopene avgitt sine høringsuttalelser til Vernepliktsutvalgets innstilling. Det er viktig å merke seg at uttalelsen fra Bispemøtet høsten 1980 setter problemet inn i en større sammenheng. Det sies i uttalelsen: "For Bispemøtet fremstår det nå mer enn tidligere som nødvendig å se på de spørsmål som Vernepliktsutvalget reiser i en videre sammenheng. Det dreier seg her om en etisk vurdering av de 270 problemer som melder seg i forbindelse med totalforsvaret, de nye våpentyper, rustningskappløpet osv".

Bispemøtet sier i sin konklusjon at det erkjenner det store ansvar som Kirken har for fredsskapende arbeid. "Kirkens medlemmer og organer må på en konstruktiv 275 måte gjøre sin innsats og gå sammen med andre i byggende fredsarbeid. Det er da viktig at Kirken begrunner og konkretiserer sitt engasjement ut fra de særlige forpliktelser i det kristne budskap. Det dreier seg også om å gi etisk forsvarlige perspektiver på problemer av meget sammensatt art, der sakkunnskap fra en rekke ulike områder er påkrevet".

280 Bispemøtet høsten 1980 sendte saken over til Komiteen for internasjonale spørsmål under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke og likeledes til Kirkens sosial-etiske utvalg og ba dem om å utrede spørsmålet videre. Ved siste års Bispemøte ble spørsmålet reist på ny om hvilken stilling Kirken (det vil 285 åpenbart si Bispemøtet) tar til spørsmål som atomopprustning, nedrustning o.l. Bispemøtet behandlet ikke saken, under henvisning til at den ennå ikke har mottatt utredningen fra de ekspertorganer innenfor Kirken som er bedt om å forberede saken til drøftelse på Bispemøtet. En regner med at saken kommer opp til behandling på vårmøtet 1982.

290 Etter denne oversikt over Bispemøtets syn på krig/fredsspørsmålet, vil jeg gå over til å prøve å sammenfatte det jeg for min del oppfatter som Kirkens vesentligste ansvar i forhold til forsvars- og fredsspørsmål. Jeg vil på dette punkt vende tilbake til den større ramme som jeg antydte innledningsvis for Kirkens 295 engasjement. Det dreier seg i egentligste forstand om det jeg vil kalle "Kirkens ansvar for fred" eller "Kirkens ansvar for fredsskapende arbeid, herunder både forsvar og nedrustning".

I et brev jeg nylig sendte ut til presteskapet i Oslo og til alle feltprestene som 300 sorterer under Oslo biskop, uttalte jeg: "Det er store grupper av vårt folk og i vår Kirke som mener det må gå an både å arbeide for nedrustning og å akseptere et militært forsvar som er sterkt nok til å sikre et lands integritet og frihet. Kirkens

innsats i byggende fredsarbeid må kunne gi rom for mange avskygninger av syn
305 på forsvar og militærtjeneste. De teologiske vurderinger og de etiske
prinsippoverveielser må få større gjennomslagskraft enn strategiske og politiske
standpunkter når det gjelder utformingen av et forsvarlig kirkelig engasjement
på dette området".

310 Som et stikkord for den holdning jeg her ønsker å representere kan jeg formulere
følgende tese som kirken bør hevde: "Et troverdig forsvar må ha som
forutsetning et troverdig engasjement for nedrustning ... I denne sammenheng
kan Kirken ikke la seg innrullere som ideologisk våpendrager for militærstrateger
og teknokrater i vår tids samfunn. Kirken må bevare en uavhengig distanse til de
315 praktiske eller pragmatiske overveielser som ofte behersker militærekspertene og
politikerne i disse spørsmål.

Jeg må personlig si at det er stadig vanskeligere å finne en holdbar begrunnelse
for en maktbalanse som bygger på avskrekningsprinsippet, når det som skaper
320 terrorbalansen i virkeligheten er våpen som kan innebære hele menneskehetens
undergang. Det blir lite igjen av det som den lutherske bekjennelse kalte den
"rettferdige krig" i den rustningssituasjon som vi opplever i dag. I denne
forbindelse må vi som Kirkens ledere bekjenne at vi deler angsten som en hel
menneskehet har overfor den situasjon vi har brakt oss selv i. Derfor kan det
325 ikke forundre noen av Kirkens røst stadig lyder som en advarsel mot å sette
verdens eksistens og menneskets liv på spill.

I denne forbindelse vil jeg gjerne referere en del punkter fra en uttalelse som
nylig ble vedtatt av Eksekutivkomiteen for Det Lutherske Verdensforbund som
330 representerer 95 medlemskirker over hele verden. Jeg har selv stemt for å vedta
denne resolusjon på vårt møte i Åbo sist sommer, og kan bare antyde at jeg
mener en slik uttalelse peker på mange av de vesentlige sider ved Kirkens
engasjement og holdning i fredsspørsmålene.

335 Eksekutivkomiteen stadfester:

- at grunnlaget for det kristne engasjementet for fred er Guds eget ønske om fred
for hele skaperverket,

340 - at løftet om at Guds rike skal komme motiverer kirken i dens arbeid for fred,
og bringer håp og utholdenhet også når verdensbegivenhetene sprer fortvilelse,

345 - at kristne i sitt ønske om fred deler hele menneskehetens lengsel og smerte, og
at de må forene sitt fredsarbeid med alle mennesker av god vilje, uansett religion
eller livssyn,

- at fred er mer enn fravær av krig, det er en tilstand der sosial rettferdighet råder
og menneskerettighetene beskyttes,

350

- at det ikke kan bli noen varig fred så lenge mennesker sulter, urettferdighet
råder, mennesker undertrykkes, forfølges eller diskrimineres på grunn av tro,
livssyn, rase eller etnisk opphav, at det kristne fellesskap, som representerer alle
nasjoner og som er satt inn i verden av Gud, overstiger alle nasjonale, ideologiske
355 og politiske grenser, og dermed er et tegn på forsoning og tjener som en viktig
bro for forståelse mellom mennesker som lever i ulike samfunnssystemer,

- at de lutherske kirkene må arbeide sammen med alle kristne kirker, for å
synliggjøre den muligheten til fred mellom nasjoner og raser som er gitt i Jesus
360 Kristus,

- at kirkene er kalt til fortsatt bot og fornyelse, slik at deres egne liv kan vise den
freden de er kalt til å forkynne for nasjonene,

365 - at kristne har et ansvar for å lete etter fredelige midler å løse politiske konflikter
med, og for å fjerne urettferdighet og undertrykkelse, idet de innser at de
valgene man står overfor ofte er mellom større og mindre onde, og

- at det finnes forskjellige oppfatninger blant kristne når det gjelder måtene å
370 fremme freden på, og at det er viktig med respekt, samtale og samarbeid mellom
kirkemedlemmer med ulikt syn.

Mer spesielt anbefaler eksekutivkomiteen at medlemskirkene

375 - forsterker den direkte personlige kontakten mellom kristne som lever i ulike
samfunnssystemer, for å motarbeide fristelsen til å innta holdninger fra den
kalde krigen eller se på andre nasjoner og grupper som fiender,

- øker anstrengelsene for å utveksle pålitelig førstehåndsinformasjon om kirke og
380 samfunnsliv, tvers over ideologiske skillelinjer,

385 - rådslår med hverandre når det gjelder kirkelige aksjoner til støtte for fred, nedrustning, ikke-spredning av atomvåpen, støtte til forhandlinger og arbeid for menneskerettigheter, sosial rettferdighet og nasjonal uavhengighet,

390 - utvikler opplegg for utdanning til fred og fredsskapende hjelpetiltak, i samarbeid med andre kirker, og, der det er mulig, med fredsforskningssentre og andre slike organisasjoner,

- hjelper sine medlemmer ved å bidra til fred gjennom bønn, fredssøndager, fredsuker og andre aksjoner som peker på behovet for fred,

395 - gjør regjeringer, politiske ledere og offentligheten forøvrig oppmerksomme på at kirkene er bekymret og ønsker å arbeide for fred.

Særlig bør oppmerksomheten rettes mot

400 - at kirkene er opptatt av at Madrid-konferansen som nå følger opp Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa, må komme fram til en vellykket avslutning,

- at det trengs øyeblikkelig handling for å minske trusselen om en atomkrig,

405 - de anstrengelser og erfaringer som kirker i andre land, særlig de som lever under andre samfunnssystemer, gjør i sitt arbeid for fred.

410 Eksekutivkomiteen anbefaler denne uttalelsen til LVFs medlemskirker, og forsikrer at LVF vil hjelpe kirkene i deres anstrengelser. Komiteen gjør dette med den overbevisning at løftet om Guds kjærlighet til verden og hans kirke står fast.

415 Et spørsmål for seg i denne forbindelse er hvordan Kirken forholder seg til forsvar og fredsarbeid gjennom sitt direkte engasjement i Forsvarets strukturer ved nærvær av feltprester, som formelt utgjør et eget korps innenfor forsvarsadministrasjonen. Dette spørsmål har vært livlig diskutert i den senere tid, og det finnes en rekke av de unge feltprester som ser store problemer i et kirkelig nærvær av denne type innenfor Forsvarets rammer. I denne forbindelse vil jeg sitere litt fra en orientering jeg holdt for feltprester under den siste faglige

konferanse som ble holdt på Haakonsværn 12.-15. oktober i 1981. Jeg la der vekt på at Kirkens nærvær i Forsvaret etter min mening skjer og må skje på Kirkens egne premisser. Det er tale om en tjeneste av samme art og på den samme basis som enhver prestedtjeneste i vår kirke, og med den samme frihet og forpliktelse for presten i forhold til Kirkens budskap og til samfunnets utfordringer som en ordinert Kirkens tjener må ha når han skal tale Guds ord inn i de forskjellige livssammenhenger.

Temaet for foredraget var formulert som et spørsmål: "Feltprestkorpsset - et Kirkens ektefødte barn?" Jeg mente å kunne besvare dette spørsmål med et ubetinget ja, men da ut fra den forutsetning som jeg alt har nevnt at tjenesten skjer på Kirkens egne premisser. I den grad det er uro om disse spørsmål kan det skyldes både en overdreven frykt fra enkelte prester for å bli fanget inn av systemet og bli tatt til inntekt for alle sider ved forsvarspolitik og militarisme i vårt land. Men det kan også skyldes en overdreven ømfintlighet hos enkelte av de militære sjefer overfor den type av kritisk vurdering som en prest ut fra sitt etiske ansvar vil gjøre gjeldende overfor de forskjellige former for opprustning og forsvarsstrategier som gjøres gjeldende i dagens samfunn. Jeg er glad for at vår forsvarspolitik i det vesentlige bygger på en bred politisk enighet i Stortinget. Men kirken må - om nødvendig - også forbeholde seg rett til å vurdere politikernes avgjørelser ut fra en overordnet etisk målestokk. Likevel er det min personlige mening at så lenge de ansvarlige ledere av vårt forsvar, både militære og politiske, holder seg innenfor rammen av den offisielt opptrukne forsvarspolitik som vi har i dag er det neppe grunn til å overreagere fra Kirkens side når det gjelder de etiske problemer i situasjonen.

Men jeg synes en må ha forståelse for at enkelte prester ut fra et ekte samfunnsansvar kan føle visse sider ved vår forsvarspolitik problematiske, og at de ønsker å gi uttrykk for dette i forskjellige sammenhenger. Forsvaret kan ikke være tjent med en passiv og tilpasset Kirke som kan brukes som en stimulans for forsvarsviljen på de premisser som de militære sjefer selv legger opp til. Kirken er i denne sammenheng også i forhold til Forsvaret annerledes, på samme måte som den er annerledes i forhold til verden. Kirkens primære oppgave er å representere den vertikale dimensjon i tilværelsen. Men samtidig er det klart at vi som kristne og mennesker på ethvert punkt står i en relasjon til den verden vi lever i og de mennesker vi ferdes blant. Derfor vil en vertikal dimensjon alltid måtte brytes av den horisontale dimensjon. Å finne det rette balansepunktet her er noe av det viktigste Kirken har som oppgave. Dette må skje i en stadig dialog

460 med dem som er engasjert av problemene.

I denne forbindelse ser jeg noe positivt og løfterikt i de bestrebelser som nå
gjøres for å skape et fritt forum for forsvar og nedrustning, der både
representanter for det yrkesaktive forsvar og representanter for fredsbevegelser
465 og ledende kristne og kirkemenn kan møtes for å samtale om det som best kan
tjene fredens sak i vår situasjon. Et slikt forum bør bygge på kristen etisk grunn,
ut fra den overbevisning at kristen etikk har noe vesentlig å bidra med i tillegg til
tekniske, strategiske og politiske vurderinger. Det bør være et forum, fordi
kirkene har forskjellige innfallsvinkler til å se dette problemet. Det bør være et
470 forum, fordi det å møtes er hovedsaken, ikke å beslutte eller lage resolusjoner.
Det bør være et forum for forsvar og nedrustning for å vise at disse to
anliggender kan utfylle hverandre. Det bør være tverrfaglig, med innslag av
militære, politikere, embetsmenn, diplomater, teologer og andre etikere. Endelig
bør det være begrenset i antall, basert på personlig representasjon og fortrolig i
475 sin karakter.

Kirkens oppgave er først og fremst å arbeide for forsoning i denne verden -
forsoning mellom mennesker og Gud og mellom menneskene innbyrdes.
Derfor må kirken alltid se etter hvor den kan være med og bryte ned barrierer og
480 motsetninger som skiller menneskene fra hverandre. Den må selv arbeide for å
fjerne årsakene til fiendskapet mellom menneskene. Et aktivt kristent
fredsbyggende arbeid er derfor noe langt mer enn en enkel nedrustningsfilosofi.
I denne forbindelse vil målene være å arbeide for forsoning og fred, for
muligheten til å overleve i vår verden som menneskehet og som folk, og
485 helhjertet engasjement for fri utfoldelse av menneskets rettigheter i alle politiske
situasjoner.

I et slikt aktivt, fredsbyggende arbeid vil det etter min mening være plass for et
forsvar med et fredsbevarende sikte, i hovedsak av den type som vi i vårt land
490 har lagt opp til. Men det vil også være bruk for en kirke som i kritisk distanse ut
fra Guds ord vekker samvittighetene hos de militære og politiske ledere - og hos
våpenindustriens og forskningens representanter.

Det felles overordnede mål er å bevare verden fra krig og menneskeheten fra
495 utryddelse. Det dreier seg om den verden som Gud har skapt og den
menneskehet som han har omsorg for. I denne sammenheng skal Kirken være et
vitne om forsoning og forståelse og rettferdighet mellom mennesker. Skulle

500 dens budskap bli oppfattet som utidig og uvedkommende hos noen av dem som
har ansvar for utformingen av vårt forsvar, så får Kirken tale det. Det er mye
505 farligere om vi skulle komme på kollisjonskurs med Guds gode vilje for
menneskene og verden.

Kilde

505 Norsk militært tidsskrift, bd. 152(4), 1982

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kirkens-holdning-til-forsvar-og-fredsarbeid>

510

515

520

525

530

535